

Eesti Lapsehoidude Liidu (loomisel) kommentaarid uuele Alushariduse seaduse eelnõule 731 SE

Toetame Haridus- ja Teadusministeeriumi plaani ühtlustada lasteasutuste toimimispõhimõtted ja viia lapsehoiuteenus haridusvaldkonna teenuste alla. Positiivne on, et soovitakse lapsehoidude kvaliteeti tõsta ja lasteasutuste üldist toimimist ühtlustada ning parandada. Küll aga ei saa me nõus olla lapsehoidude kui teenuse alaliigi kadumisega ning kahtleme, et see on ainus võimalus eelnõule seatud eesmärgi täitmiseks. Samuti on vale väita, et hetkel on lapsehoidude kvaliteet madalam lasteaedade omast - ühtegi võrdlevat uuringut pole teadaolevalt läbi viidud. Lisaks lähtuvad lapsehoiud oma tegevuses Sotsiaalkindlustusameti välja töötatud lapsehoiuteenuse kvaliteedijuhisest. Ei saa öelda, et kvaliteedi tagamise ja ühtlustamisega poleks varem tegeletud. Oma kogemuse põhjal võime väita, et 1,5-3aastaste laste lapsehoiud on tegevused tihti isegi läbimõeldumad ja paremini organiseeritud kui lastesõimes. Kuna enamus Eestis tegutsevaid lapsehoiude on eraomandis, tegutsetakse pidevalt teenuse sisu ja kvaliteedi parandamisega, et oma kliente hoida ja personaalsemat teenust pakkuda.

Leiame, et 10-lapsega lapsehoiul ja 200-lapsega lasteaial on õigustatult erinevad nõuded nii hoonetele, asutamisele kui juhtimisele ja need erisused peaksid säilima. Uue seaduse jõustumisega kavatses kujul liiguksime tagasi mammutlasteaedade suunas. Lapsehoid on vanemate teadlik valik alternatiivina lasteaiale.

Euroopa sotsiaalõiguste samba 11. põhimõttes on sätestatud, et kõikidel lastel on õigus kvaliteetsele ja taskukohasele alusharidusele ning lapsehoiule. Lisaks näeb ÜRO ette, et aastaks 2030 on kõikidele tüdrukutele ja poistele kättesaadav kvaliteetne väikelaste arendamine, lapsehoid ja koolieelne haridus. Ajalooliselt on lapsehoiud olnud väiksemad, mobiilsemad ja kodusemad, 1,5-3aastastele lastele suunatud teenuse pakkujad ning see erisus peaks säilima ka tulevikus. **Seisame selle eest, et lasteasutuste alaliigid oleksid selgelt eristatavad ja piiritletud ning nende erisused loogilised ja mõistetavad.** Lapsevanemale peab jääma vabadus valida väiksem kollektiiv ja paindlikum teenus. Kõik lapsed ei sobi (ega hakka iial sobima) suurde rühma. On oluline rõhutada, et alla 3-aastastel lastel ei diagnoosita tavaliselt erivajadust.

Euroopa Parlamendi 14.09.2017 resolutsioonis „Euroopa uus oskuste tegevuskava“ kutsutakse liikmesriike üles parandama alushariduse ja lapsehoiu kvaliteeti, laiendama sellele juurdepääsu, kõrvaldama taristu ebapiisavusega seotud puudused, et pakkuda kvaliteetset ja kättesaadavat lastehoidu iga sissetulekutasemega inimestele, ning kaaluma tasuta juurdepääsu andmist vaesuses ja sotsiaalses tõrjutuses elavatele perekondadele.

Haridus- ja Teadusministeeriumi suund peaks olema toetada kvaliteetsete kaasavate alusharidus- ja lapsehoiuteenuste arendamist, teha kättesaadavaks ELi rahastamisvahendid ning ühtlustada ja parandada lasteasutuste toimimise nõudeid. Kindlasti ei ole lahenduseks lapsehoidude kaotamine, inimeste koondamine ja valikuvõimaluste vähendamine.

Alljärgnevalt kirjutame lahti 6. 12 kohtumisel Haridus- ja Teadusministeeriumis esitatud uue seaduse teesid ning lisame neile Eesti Lapsehoidude Liidu kommentaarid ja ettepanekud. Kommentaarid on kooskõlastatud meie liikmetega ja ühiselt kirja pandud.

Alusharidus

- Kõik eelkooliealised lapsed omandavad alushariduse;
- Lasteaial ja perel on võrdne vastutus;
- Lähtumine lasteaia õppekavast;
- Alla 3-aastased omandavad üldoskused;
- 3–7-aastased omandavad üldoskused, teadmised ja hoiakud põhihariduse omandamiseks.

ELHL-i kommentaar: Kui kuni 3-aastaste laste puhul rakendatakse tegevuskava ja fookus on üldoskuste arendamisel, siis kutsetunnistusega lapsehoidja on lapsehoidja kutsestandardist lähtuvalt pädev õppe- ja kasvatustööd läbi viima. Me ei näe vajadust kehtestada õpetaja kutse nõuet 1,5-3-aastaste laste rühma personalile. Teame oma kogemusest, et juba praegu on lapsehoiu kutsetunnistusega inimesed tööl lasteaedades õpetaja ametikohtadel, mis näitab, et kvalifikatsioonist piisab lasteaias tulemusliku töö tegemiseks.

Kui on soov võtta vastu seadus antud kujul, **peaks riik omavalitsustele panema kohustuse pearahasid tõsta vastavalt lapsehoiu reaalsetele kuludele**. Kusjuures, olemasolevad lapsehoiud on juba arvestatavaid kulutusi teinud, et säilitada oma konkurentsivõime. Hetkel tundub, et 3 aasta pärast peaksid lapsehoiud end sulgema või tegema suuri lisakulutusi personali koolitamiseks ning uute nõuete täitmiseks, aga kes kompenseerib tehtud investeeringud?

Lapsehoiuteenuse muutmine eralasteaedadeks

- Eelnõu kohaldub lasteaiale sõltumata omandivormist;
- Jäävad erisused lähtudes laste vanusest ja omandivormist.

ELHL-i kommentaar: Uues alushariduse seaduse eelnõus on plaanitud tõsta lastehoiud samale pulgale lasteaedadega nii sisu kui ka vormi osas, arvestatud ei ole aga rahalise poolega. Lastehoiud on üldjuhul väikesed hoiurühmad, kus ei käi 100+ last nagu lasteaias, kuid lasteasutuse sissetulek sõltub just laste arvust. Kulud tahetakse viia aga samale tasemele lasteaiaga.

Toome näite Tartu linna rahastuse alusel: kui hoius on 10 last, raha 1 lapse kohta koos linna rahastusega ja lapsevanema tasuga on 300 eur, siis kokku kuu eelarve hoiule on 3000 eur. Uue

seaduse kohaselt peaks sellest tasuma 1 kõrgharidusega õpetaja tasu (hetkel 1125 eur, aga see on tõusmas, lisaks on õpetajal rohkem puhkusepäevi), õpetaja abi tasu (845 eur), ruumide rendi ja kommunaalid pluss lisaks peaks jääma raha direktori, logopeedi ja psühholoogi tasudeks, igapäevasteks meisterdusvahenditeks ja muudeks tegevuskuludeks.

Õpi- ja kasvukeskkonna nõuded

- Õpi- ja kasvukeskkonna nõuded;
- Riiklik riskianalüüsi juhend;
- Lasteaia riskianalüüs;
- Terviseamet ja Päästeamet kontrollivad riskianalüüsist tulenevate nõuete täitmist.

ELHL-i kommentaar: Eelnõu kavand näeb ette Terviseameti ja Päästeameti nõuete paindlikumaks muutumise ja riskianalüüsi vormi sisseseadmise. **Enne eelnõu koostamist on lapsehoidudel vaja saada täielik ülevaade eelmainitud nõuetest**, et hinnata kas need on täitmiseks jõukohased, milliseid kulutusi need kaasa toovad ning kui pikka üleminekuajaga on nende muudatuste sisseviimiseks vaja. Varasemalt on lapsehoiud võinud tegutseda ka eramaal, kuid uue seaduse rakendudes peaksid kõik lapsehoiud asuma ärimaal, et vastata Päästeameti nõuetele.

Tugiteenuste korraldus

- Lasteaias jälgitakse lapse arengut ja toimetulekut ning vajaduse korral kohandatakse õppe- ja kasvatustegevust lapse toevajaduse järgi;
- Tugiteenuse korraldamise eest lasteaias vastutab lasteaia pidaja, kes peab tagama lapsele vähemalt logopeedi või eripedagoogi ning vajadusel muu tugiteenuse;
- Lapse arengu toetamiseks ja tugiteenuste osutamiseks määratakse lasteaias töötaja, kelle ülesanne on nõustada vanemaid, juhtida lasteaiasisest või -välist meeskonnatööd, teha lasteaia pidajale ettepanekuid toetavate meetmete rakendamiseks või lisauuringute tegemiseks.

ELHL-i kommentaar: Tegemist on uue ja lisarahastust nõudva valdkonnaga lapsehoidudele.

Senini on lapsehoidude tugiteenused olnud rahastatud lapsevanemate poolt eraldi tasu eest. Kui uus seadus näeb ette, et see peab mahtuma kohatasusse, muutub ka teenuse maksumus.

Eralasteaia pidamise erisused

- Eralasteaed kuni 7-aastastele lastele;
- Direktori asemel isik, kes täidab eelnõust tulenevaid ülesandeid, õigusi ja kohustusi, mis on antud direktorile või lasteaia pidaja otsusel õppealajuhatajale;
- Eralasteaia juhtorganile kohaldatakse hoolekogu kohta sätestatud;
- KOV ülesandeid täidab pidaja;

- Lapsevanema ja pidaja vaheline leping, mille alusel toimub alushariduse võimaldamine ja õppemaksu tasumine.

ELHL-i kommentaar: Hetkel kehtib eralasteaedadele erakooliseadus, kus on sätestatud, et juhtorganiks on direktor ja nõukogu. Nõukogu vastutus ja otsustusvaldkonnad on aga kahe seaduse puhul erinevad. **Eraasutuse puhul ei saa nõukogule kohaldada hoolekogu kohta sätestatud**, sest ei ole mõistlik, et eralasteasutuse hoolekogu annab lasteaia pidajale soovitusi eelarve koostamisel ja otstarbekal kasutamisel, osaleb direktori vaba ametikoha täitmiseks korraldatud konkursil, kinnitab töötajate konkursi korra, otsustab toidukulu päevamaksumuse, lahtiolekuaja, hooajalise tegutsemise ja rühma suuruse üle.

Hoolekogu rolli suurendamine

- Otsustab hoolekogu töö- ja liikmete valimise korra;
- Vanemad moodustavad enamuse koosseisust;
- Annab soovitusi, teeb ettepanekuid ja avaldab arvamust eelnõus sätestatud küsimustes;
- Kinnitab kodukorra ja töötajate konkursi korra;
- Saab tööks vajalikku infot pidajalt;
- Hoolekogu ettepanekud, soovitusid ja arvamuse avaldamised tehakse lasteaia pidajale teatavaks kirjalikult ja avaldatakse elektrooniliselt või muu teabekandja kaudu.

ELHL-i kommentaar: Leiame, et 1,5-3aastaste laste hoidmisega tegeleva lapsehoiul ei saa olla hoolekogu nõuet, sest hoolekogu kasutegur tuleb välja eelkõige selle järjepidevuses. Kuni 3-aastaste laste puhul ei saa rääkida hoolekogu järjepidevusest, kuna selle koosseis võib muutuda juba ühe õppeaasta jooksul mitu korda.

Õpetaja ja abiõpetaja

- Õppe- ja kasvatustegevusi korraldavad õpetajad ja abiõpetajad;
- Abiõpetaja kvalifikatsiooninõuded on keskharidus ja pedagoogilised kompetentsid või lapsehoidja kutse;
- Õpetaja kvalifikatsiooninõuded on kõrgharidus ja pedagoogilised kompetentsid või õpetaja kutse.

ELHL-i kommentaar: **Kas ministeeriumil on juba koostamisel ka koolituste plaan, mis tagaks lapsehoidude sujuva ülemineku Haridusministeeriumi haldusalasse?** Kindlasti vajavad lapsehoiud nõustamist ja koolitust riskianalüüsi täitmise, sisehindamise korraldamise, tegevuskava koostamise jpmis osas. Milline on Haridus- ja Teadusministeeriumi plaan töötajate ümberõppeks ja pedagoogilise sisuga koolituste korraldamiseks, et tagada lapsehoiuse praeguse kvalifikatsiooniga töötavate inimeste vastavus uue seaduse nõuetele? Kui tegutsevad lapsehoiud ei suuda uue seadusega ettenähtud nõudeid täita, kas on olemas lahendus eralapsehoidudes käivate laste paigutamiseks tavalasteaedadesse?

Rahastamine

- Jäävad erisused munitsipaal- ja eralasteaia rahastamisel;
- Eralasteaia pidaja tagab eralasteaia rahastamise öppemaksu kaudu;
- Riigieelarvest rahastatakse eralasteaedu riigieelarve seaduses sätestatud alustel, tingimustel ja korras;
- Kohaliku omavalitsuse üksus rahastab halduslepinguga eralasteaedu käesolevas seaduses sätestatud alustel, tingimustel ja korras.

ELHL-i kommentaar: **Kas on plaanis töötada välja rahastamise alused (milliseid kulukomponente lasteaia kohatasu peab sisaldama)?** Kas kohatasu arvestamise mehhanism võtab arvesse ka kinnisvarakulu ning suurenenud kulutusi personalile?

Seaduse rakendussätted

- Lapsehoiuteenuse tegevusload kehtivad kuni 2023. aasta 1. septembrini;
- Alates 2020. aasta 1. septembrist täidab lapsehoiuteenuse osutamise tegevusloaga seotud õigusi ja kohustusi Sotsiaalkindlustusameti asemel HTM, load kantakse EHISesse;
- Lapsehoiuteenuse osutaja on kohustatud edastama hiljemalt 2023. aasta 1. aprilliks teate HTMile, kui ta ei soovi jätkata tegevust kuni kolmeaastaste lastele alushariduse võimaldamiseks;
- Lasteaedadele väljastatud koolitusload, mis on antud koolieelse lasteasutuse seaduse alusel enne 2020. aasta 1. septembrit, käsitletakse alates 2020. aasta 1. septembrist õppeõiguseks, arvestades seaduses sätestatud erisusi;
- Juhul, kui koolieelse lasteasutuse seaduse alusel väljastatud koolitusload ei vasta käesolevas seaduses sätestatud tingimustele, on lasteaia pidaja kohustatud tegevuse nõuetega vastavusse viima hiljemalt 2023. aasta 1. septembriks;
- Lasteaed on kohustatud teostama riskianalüüsi hiljemalt 2021. aasta 1. septembriks;
- Lasteaia hoolekogu on kohustatud kehtestama hoolekogu töö-, liikmete valimise ning volituste kehtivuse korra hiljemalt 2021. aasta 1. septembriks.

ELHL-i kommentaar: Hetkel jääb arusaamatuks seaduse eesmärk? Kas eesmärgiks on lapsehoiud kaotada või nende kvaliteedi ja toimimispõhimõtete parandamine? Õiguspärase ootuse põhimõtte järgi peab isikul olema õigus realiseerida oma õigusi mõistlikus ootuses, et talle lubatu ka kehtima jääb. Lapsehoidude tegevusload on välja antud tähtajatult – **õiguspärase ootuse printsiip on rikutud, kui nüüd sätestatakse, et tegevusluba on siiski tähtajaline.**

Kõike ülaltoodut arvesse võttes esitame Eesti Lapsehoidude Liidu ettepanekud:

1. Ministreerium peaks kirja panema ja lapsehoidudele esitama selgesõnalise ja konkreetse tegevuskava ja koolitusplaani tegutsevate lapsehoidude üleviimise kohta oma haldusalasse, hetkel on liiga palju lahtisi küsimusi.
2. Lapsehoiud peavad säilima lasteasutuste alaliigina ning erisused peavad olema sõnastatud loogiliselt ja selgepiirilisel.

3. Lapsehoidude rahastamise alused peavad olema uue seaduse nõudmistega kooskõlla viidud.

Eesti Lapsehoidude Liidu nimel

Kristi Stahl

/allkirjastatud digitaalselt/